

4. Садченко Е.В. Принципы и концепции экологического маркетинга: Монография. – Одесса: Астропринт, 2002. – 400 с.

5. Садченко Е.В., Харичков С.К. Экологический маркетинг: понятия, теория, практика и перспективы. – Одесса: Ин-т проблем рынка и экономико-экологических исследований НАН Украины, 2001. – 146 с.

6. Тупыця Ю.Ю. Охрана природы как проблема экономической науки// Экономические науки. – 1977, № 11.

7. Эндрес А. Экономика окружающей среды. Введение. – К.: НАН Украины, 1995. – 168 с.

УДК 330.342.146+338.24.021.8

П.М. Олійник – Львівська обласна
державна адміністрація

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ РЕГІОНАЛЬНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ЯК СКЛАДОВА ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ПОЛІПШЕННЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ

Розглянуто основні теоретико-методологічні проблеми екологізації регіонального економічного розвитку у контексті загальнодержавної політики поліпшення якості життя.

Ключові слова: економіка, регіональний розвиток, екологізація.

P.M. Oliynyk – L'viv regional state administration

Ecologization of regional economical development as a contribution to state policy of rising the living standards

The main theoretical and methodological problems of regional economical development are considered in the content of state policy for rising the living standards.

Keywords: economy, regional development, ecologization.

Екологізація економічного розвитку є об'єктивною необхідністю, яка зумовлена багатьма факторами, серед них – зростання ресурсоспоживання та негативних екологічних впливів на природне життєве довкілля, нагромадження великих обсягів побутових і токсичних промислових відходів тощо. У зв'язку з цим тематика Міжнародної науково-практичної конференції "Екологізація економіки як інструмент сталого розвитку в умовах конкурентного середовища" є особливо актуальною для нашого суспільства в цілому і для кожного з регіонів зокрема.

Незабаром Верховна Рада України розглядатиме Стратегію сталого розвитку, яка відображає сутність національних еколого-економічних і соціальних проблем у контексті вимог світового співтовариства. Сталий розвиток неможливий без вирішення проблем превентивного захисту природного життєвого середовища і раціонального використання природних ресурсів.

Економіка та екологія – однокореневі слова. Вони походять від грецького "ойкос", тобто дім, в якому ми живемо. Зважаючи на загострення екологічної ситуації і враховуючи вимоги природних законів, економічна та екологічна системи повинні функціонувати як єдина територіальна еколого-економічна система. Це давно і переконливо довели вітчизняні та зарубіжні учені.

Цілком зрозуміло, чому у другій половині XX ст. економічна наука почала приділяти щораз більше уваги екологічній складовій суспільного ви-

робництва. Сьогодні на особливу увагу заслуговує поняття "еколого-економічна система", розроблене у працях М.Т. Мелешкіна [1], П.Г. Бунича [2], Ю.Ю. Туниці [3] та інших авторів. "Еколого-економічну систему" можна розглядати, на думку Є.М. Борщука та В.С. Загорського [4, с. 114], як чітко виражену біоцентристську позицію, згідно з якою у взаємовідносинах людини і природи ключову роль відіграють фундаментальні закони живої природи. Суть біоцентризму, на думку авторів [4] полягає в усвідомленні того, що повноцінне життя людини можливе лише за умов нормального функціонування природних екосистем.

Незважаючи на органічну єдність територіальних (регіональних) економічної та екологічної систем, на практиці до цього часу дається взнаки ізоляція у вирішенні регіональних економічних та екологічних проблем. Однією з причин цього негативного явища є недостатньо продумана політика держави у сфері покращення якості життя людей і брак уваги до екологічної складової стратегії розвитку економіки з боку місцевих органів державної влади.

Запровадження екологічно чистого виробництва у всіх галузях господарства є необхідною передумовою переходу на шлях сталого розвитку. Технологічна відсталість, велика енерго- та матеріаломісткість вітчизняної економіки спричиняють надмірне забруднення природного середовища та інші форми його деструкції, що негативно впливає на стан здоров'я людини і природно-ресурсний потенціал. Тому заслуговує підтримки проект "Національної концепції впровадження та розвитку екологічно чистого виробництва в Україні" [5], в якому узагальнено принципові методологічні положення запровадження у всіх регіонах України екологічно чистого виробництва з метою поліпшення стану природного довкілля, раціонального використання, охорони та відтворення природно-ресурсного потенціалу. Важливо наголосити, що проектом стратегії [5] передбачено не лише здійснення технічних заходів, але й удосконалення адміністративних, організаційних, інформаційних та інституційних форм управління регіонами.

Мені, як голові обласної державної адміністрації і як гірничому інженеру-економісту за фахом, особливо близька та зрозуміла тематика конференції. Перекоаний, що місцеві органи державної влади повинні взяти активну участь у реалізації регіональних стратегій відновлення екологічно депресивних територій та їх сталого еколого-економічного розвитку. Ми повинні тісно співпрацювати з науковцями, прислухатися до їхніх рекомендацій, приймати науково виважені рішення.

Для прикладу, на території Львівської області площею 21,8 тис. кв. км і чисельністю населення понад 2 млн. 700 тис. осіб нагромадилося багато еколого-економічних проблем, зумовлених, передусім, діяльністю підприємств гірничовидобувної, нафтопереробної, хімічної, целюлозно-паперової промисловості та інших галузей аграрного і промислового секторів економіки. Під впливом забруднення, спричиненого діяльністю промислових та агропромислових підприємств регіону і транскордонного перенесення техногенних викидів перебувають як рівнинна, так і гірська території Львівської області. Особливе занепокоєння викликає вплив підприємств-забруднювачів

на довкілля у гірській частині, яку, завдяки високій лісистості, називають легенями Європи. Екологічні проблеми, звичайно, існують також і в інших регіонах України.

Саме тому необхідно розширювати дослідження теоретико-методичних і прикладних аспектів удосконалення системи управління та державного регулювання процесами відновлення екологічно депресивних територій, які зазнали впливу діяльності підприємств гірничої промисловості, з метою запровадження засад сталого регіонального розвитку і підвищення якості життя місцевого населення.

Теоретичною та методологічною основою таких досліджень повинні стати принципи і методи екологічної економіки, згідно з якими економічна та екологічна системи, як зазначалося вище, становлять єдину еколого-економічну систему, а в ширшому контексті методологією вирішення цих проблем є концепція сталого розвитку.

Інформаційною базою досліджень з проблем екологізації регіонального екологічного розвитку є укази Президента України, законодавчі та нормативні акти Верховної Ради України, постанови Кабінету Міністрів, рішення місцевих органів державної влади, звіти регіональних органів Міністерства охорони навколишнього природного середовища України, підприємств гірничої промисловості, офіційні статистичні матеріали, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених, досвід інших країн, зокрема, прикордонних – Польщі, Словаччини, Угорщини та Румунії.

Особливу увагу необхідно приділяти посиленню ролі місцевих органів державної влади у формуванні та реалізації регіональних стратегій відновлення екологічно депресивних територій та їх сталого еколого-економічного і соціального розвитку. В умовах переходу економіки України на шлях сталого розвитку основою діяльності місцевих органів державної влади повинна стати нова система управління й регулювання, яка базується на еколого-економічному механізмі превентивного захисту природного життєвого середовища замість нині діючої дорогої і неефективної системи фінансування та здійснення природоохоронних заходів постфактум (після настання негативних екологічних ефектів).

Регіональне управління процесами запобігання збиткам внаслідок деградації природного довкілля у зоні впливу діяльності підприємств гірничої промисловості має загальнодержавне значення з точки зору стратегії сталого розвитку України.

Варто зазначити, що суто ринкові методи управління і регулювання відносин у сфері природокористування далеко не завжди забезпечують бажаний результат. Неспроможність ринку забезпечувати інтегральний еколого-економічний ефект доведена багатьма вітчизняними і, особливо, зарубіжними вченими. Поширення у постсоціалістичних країнах ринкових систем за зразком західних без достатнього врахування культурних та інших особливостей може призвести до значних соціальних потрясінь і зруйнувати відносно гармонійні зв'язки людини з природним життєвим довкіллям. Про це, зокрема, пишуть К. Тісдел [6, с. 11], а також О.В. Врублевська [7, с. 204].

На перший погляд, може видатися дивним, але об'єми видобутку вугілля в Україні зростають. Наприклад, у 2004 р. вони досягли 80,2 млн. т, що на 0,8 млн. т більше від аналогічного показника 2003 р. Проте, як зазначають автори [8], відбувається також зростання собівартості товарної вугільної продукції на 1,7 млрд. грн., що призводить до подальшого зростання збитковості багатьох вуглевидобувних підприємств. Це пояснюється тим, що програми розвитку шахт складаються без науково обґрунтованої стратегії їх функціонування. Більше того, врахування екологічних факторів є неадекватним їхній вагомості у гірничій промисловості, що гальмує і гальмуватиме перехід цієї галузі на шлях сталого розвитку.

Хотілось би привернути увагу наукових кіл до основних проблем Львівщини, які не можуть бути вирішені без належної екологізації економіки, йдеться зокрема про: на розробку наукових засад відновлення і підтримання гідрологічного режиму та покращення екологічного стану басейну річок Дністра, Західного Бугу та Сяну; еколого-економічне обґрунтування будівництва нових та реконструкції і ремонту діючих водопровідно-каналізаційних і очисних споруд; опрацювання еколого-економічних принципів удосконалення управління екологічною реабілітацією територій у зоні діяльності гірничо-хімічних та гірничо-видобувних підприємств; обґрунтування ефективних з еколого-економічної точки зору шляхів утилізації та захоронення побутових та промислових відходів.

Процес інтеграції екологічних вимог у реальне економічне життя є об'єктивно зумовленим явищем. Необхідність прискорення цього процесу пояснюється об'єктивними причинно-наслідковими взаємозв'язками між економічним добробутом і якістю природного життєвого довкілля. Адже від якості природного довкілля залежать і добробут, і здоров'я людини.

На підставі сказаного можна зробити, на наш погляд, достатньо переконливий висновок про те, що однією з важливих проблем сучасної економічної науки є пошук шляхів екологізації регіонального екологічного розвитку з метою захисту природного середовища і ресурсів від деградації, їх раціонального використання і відтворення для задоволення як традиційних матеріальних потреб людини, так і її фізіологічно необхідних потреб в екологічно безпечних продуктах харчування, чистому повітрі й питній воді та інших т.зв. "екологічних" послугах, а у кінцевому підсумку – для істотного поліпшення якості життя конкретної людини на окремо взятій конкретній території.

Екологізація регіонального економічного розвитку повинна стати невід'ємною складовою частиною загальнонаціональної політики поліпшення якості життя людей і відповідно – предметом особливої уваги місцевих органів державної влади.

Над удосконаленням системи управління та державного регулювання процесами екологізації регіонального економічного розвитку і виробленням відповідної загальнодержавної політики поліпшення якості життя необхідна копітка і довготривала науково-дослідна робота і, звичайно, консолідація зусиль науки і практики.

Література

1. Мелешкин М.Т. Проблемы экономики моря и мирового океана// Вестник АН УССР. – 1973, № 2. – С. 67.
2. Бунич П.Г. Новое направление экономической науки// Проблемы экономики моря и мирового океана. – 1975, № 4. – С. 67.
3. Тупыця Ю.Ю. Эколого-экономическая эффективность природопользования. – М.: Наука, 1980. – 169 с.
4. Борщук Є.М., Загорський В.С. Концепція сталого розвитку і проблеми оптимізації еколого-економічних систем// Регіональна економіка. – 2005, № 3. – С. 23-28.
5. Національна концепція впровадження та розвитку екологічно чистого виробництва в Україні. Проект. – Одеса: Ін-т проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України. – 2005. – 24 с.
6. Tisdell C.A. Coevolution, Agricultural Practice and Sustainability: Some Major Social and Ecological Issues// International Journal of Agricultural Resources, Governance and Ecology. – Vol. 1 – No. 1. – 2000. – P. 6-16.
7. Врублевська О.В. Небезпеки ринкової трансформації сфери природокористування// Наук. вісник НЛТУУ: Зб. наук.-техн. праць. – Львів: НЛТУУ. – 2005, вип. 15.4. – С. 203-207.
8. Рассуждай Л.М., Братков Є.М. Методологія формування економічної стратегії розвитку вуглевидобувного підприємства. Економіка промисловості. – 2005, № 3 (29).

УДК 330.477 Проф. Герман Е. Дейлі – Факультет громадських відносин,
Університет Меріленду, США

СТАЛИЙ РОЗВИТОК: ВИЗНАЧЕННЯ, ПРИНЦИПИ, ПОЛІТИКИ

Існує дві докорінно відмінних концепції сталості. Перша утилітарна концепція є базовою у стандартній економіці, а друга концепція – концепція пропускну здатності (меж росту) не знаходить в ній застосування. Підхід меж росту визначає сталість за умов, які піддаються вимірюванню і передаються наступним поколінням, тобто здатність генерувати ентропійний потік матерії та енергії з природи та потік відходів, які повертаються назад у довкілля.

Привнесення концепції меж росту в основи економічної теорії не зводить економіку до фізики, однак воно посилює визнання дії обмежень фізичних законів в економіці.

Необхідно підтримувати міжнародну і національні політики, що адекватно стягують ресурсну ренту, яка повинна обмежувати макроекономіку можливостями і масштабом екосистем і забезпечити отримання доходів для загальносуспільних цілей. Ці політики повинні опиратись на економічну теорію, яка містить концепція пропускну здатності в числі найбільш важливих концепцій.

Prof. Herman E. Daly¹ – School of Public Affairs, University of Maryland

Sustainable development: definitions, principles, policies

These are two totally different concepts of sustainability. Utility is a basic concept in standard economics, throughput is not. The throughput approach defines sustainability in terms of something much more measurable and transferable across generations – the capacity to generate an entropic throughput from and back to nature. Bringing the concept of throughput into the foundations of economic theory does not reduce economics to physics, but it does force the recognition of the constraints of physical law on economics.

Ecological sustainability and social justice are fundamental objective values, not subjective individual preferences.

¹ hdaly@umd.edu. School of Public Affairs, University of Maryland, College Park, MD 20742-1821 (hd22@umail.umd.edu)